

מלחין הירושלמי יוסף טל זכה בפרסי ישראל באמנות על יצירתו "מות משה" וכן על מכלול יצירתו הקאמרית, הסימפוניית והווקאלית, כלומר - כלל יצירתו, תוך הדגשת יצירה אחת. הוא עצמו סבור, כי אכן פרס מעין זה אין להעניק ליצירה מסויימת אחת. ב"מות משה" הוא רוד אה מעין רקוואם, שאינו דתי וי אינו מנוסח בצורה הפיליתית. היצירה מתייחסת לבעיית המוות של האדם היצירתי, המתמודד עם פסקהדיו המאלצו לעזוב את העו"לם הזה". טל רואה בה יצירה האורית, אך לא הכניחית, הבאר לתאר את אורית האגדות על מות משה רבנו. את התמלול סיפק יהודי ישראלי.

מאת רם עברון

הואמת אותה, הם מביעים התנגדי דות. אבל הם מביעים התנגדות זו לגבי כלל המוסיקה החדשה, ואני חושב שתמיד היה כך בתולדות המוסיקה. אני מביא דוגמה סותרת ממדי צארט, שאריות מתוך "נישואי סיר גארן" שלו הפכו להיות להיטי רחוב והכל זמרו או שרקו אותן. טל רואה בכך דוגמה יוצאת דופן, משום שלאותה יצירה היתה מש"מעות פוליטית ואקטואלית, ושפתו המוסיקלית של מוצארט היתה בי מתכוונת במסגרת המתחשבת במוסיקות של התקופה. בניגוד לכך הוא מביא את דוגמת בטהובן. טל רואה בכך בעיה קבועה ועדי מדת: האינטלקט המקצועי מת"פתח תמיד בקצב, שההמונים אינם מסוגלים להדביקו, אבל ההמונים גם אינם עוקבים אחרי התפתחות יות המדע והטכנולוגיה, אלא במי"דה שהמדובר בהמצאת שימושיות והמוניות".

הדוגמה הקלאסית - באך, שי נחנה מקהל מעריצים צנוע מאוד, והיום הוא בגדר "רב"מכר". כהנהלה עצמה רואה יוסף טל כגדול מלחין. הסכנה, שלעיתים עלולים ההמונים להכתוב למלחין - גם בצורה בלתי מודעת - מה וכיצד לכתוב, דוגמת הכוכב החד ליבודי שהצליח בסרט אחד ונאלץ לחזור ולגלם אותה דמות כל חייו.

הוסרי כשרון ללהימים

התפרדה בין מוסיקה רצינית לי בין מוסיקת ה"פופ" וה"ביט" היא לדעתו תולדה של תקופת התע"י.

שה, שבה פינתה מוסיקת הפולק לור את מקומה לתעשיות הלהיטים. תעשייה זו משולה בעיניו לרפואת הרגמים של המכוניות, שבאמצעותם הם מוכתב טעם המוני, אף כי אדם קונה מכונית גם בשל ערכה האסתטי.

לגבי ידיו של טל אין סתירה בין סוגי המוסיקה השונים, והוא מעיד על עצמו: אני אוהב "פופ" בכלל ואת ה"ביטל" בפרט. הם מלאי המצאה, היות ומרץ, אין זה מקרה, שזכו להילה את רבת, כי לעולם איראשר לרמות לה הקהל לאורך ימים. אני משוכנע, שבהי"ס טורית של המוסיקה הקלה הם ייחשבו לקלאסיקאים גדולים, אף כי כיום הם כבר בירידה, ואולי זו הסיבה האמיתית להתפרקותם. אחרי הכל, הדבר הנורא בכל ה"תופעות הללו היא האופנתיות ש"לחן".

שאלה: האם לא התפתית מעור לם לעסוק במוסיקה קלה, של ה"רצע"?

השובה: נו, זה גם עניין של נטיה וכשרון. הרי לא כל משורר רציני מסוגל לכתוב פזמון או מ"ס רכון היתולי. יש דוגמאות של יוצרים גדולים שניסו. הנה, בטר הובן, שנאבק קשה עם הומר פולקי לוריסטי והלחין מארשים שאי"אם שר לעצור לצליליהם. נדרש לצור רך זה הלה"מחשבה מסויים ואולי גם סכניקה מחשבתית, ואני לא סצאתי, שאני מסוגל לסגל את אורח"מחשבתו לכך".

חוג קמון בעל השפעה

מה? מוסיקה ישראלית? - אני כענה בפני יוסף טל את הבעיה הזותיקה בחיינו המוסיקליים: האם יש צביון ישראלי במוסיקה, או שכל קבניקה בתחום זה היא רק תולדה של הכתיב תרבותי הסר כסוי?

טל רואה הבדל יסודי בין הכ"תבה מלאכותית לבין השפעותיה של חברה, הנהגה את בעיותיה ר"פותרת אותן בדרבה האופיינית לה, כלומר, היוצרת גם תרבות אוסיי נית משנה.

אנו היים בחברה כזאת - הוא אומר - וסי שחש בתהליכים היצירתיים הללו יבטא אותם כמר בן ביצירתו. החברה הישראלית אקטיבית, אמוציונאלית ומנוגת. מה לא משעמם לך אפילו לשינה אחת, מי שחי זאת וכותב מוסיקה, כותב כמובן מוסיקה ישראלית".

יוסף טל

יוסף טל נולד בסנינה שב"י סוף שנת 1918. את השכלתו ה"לית והמוסיקלית הכש בנרי מניה. ב"1934 עלה ארצה. בשנים 1948-1952 מנהל האקדמיה ה"ישראלית למוסיקה. מאז 1961 מנהל "המרכז הישראלי למו"סיקה אלקטרונית". הופיע כמסנתרן וכמנצח עם התזמורת הפילהרמונית הישרא"לית ותזמורת רבות באירופ"ה.

בין יצירותיו - אופרות, קני"טות, מיטמוניות, קונצ'רטי.

"מות משה" כתוב לתזמורת קא"מרת, תוך ניצול טכניקה של מי"ק"רופונים המבולטים כלים בודדים (מעין מערכת סטראופונית באולם הקונצרטים עצמו), וכן לזמרים ו"למקהלה. היצירה מתהילה דווקא בתפילה אנתגטית לחלוטין. טל עצי"מו הקליט תפילה תימנית בבית"נסת והעביר את החומר המוקלט עיבודים אלקטרוניים כדי ליצור תחושה של שירה המונית. זו נשי"מעת ברקע כמעין זמזום בלתי"מוגדר, ואילו בחזית האקוסטית מר"פיעה רביעיית גברים, את המקור התימני איראשר. איפוא, לזהות, יוסף טל הוא מנהל המעבדה ל"מוסיקה אלקטרונית בירושלים ונמ"נה עם הלוצי החיבור האלקטרוני במוסיקה הישראלית, בבני"הנאים עדיין בהלחנה האלקטרונית ניסו"או משחק לשמן, ולא עיסוק רציני ביצירה. טל רואה את הדברים ב"אורח רצינאלי יותר: במוסיקה האלקטרונית אתה יכול לתאר ול"הביע כל מה שאינך יכול להביע בכלי המסורתי. זה תחום אחר".

פיגורר ההמונים

מה בין מלחין בן זמננו לבין קהלו? אני שואל את טל. אם אין הוא מוטרד לגובה ההתרחקות של הקהל הישראלי מן המוסיקה הא"מנות של המלחין הישראלי. הוא שולל דעה זו: "שוב אין הדבר אקטואלי. אילו שאלת אותו על כך לפני עשר שנים, הייתי מסכים אחר. בינתיים בגר הדור שהיה אז בן 10, והדבר משתקף היטב ב"עניין הגובר במוסיקה ישראלית, אינך רואה זאת בפילהרמונית, כי שם גורמת שיטת המנויים לאיבון"וקפאון בקהל. אבל בקונצרטים של האנסמבל הקאמרי אתה מוצא קהל רב ומעורב מבחינת הגילים".

ל מרחב

30 MAY 1970

תוכנית נדירה

„מות משה“ מאת יוסף טל ו„זוד במדבר“ מאת בטהובן

בפסטיוואל

מאת נתן מישורי

קונצרט התזמורת הסימפונית ירושלים — רשות השידור בניצוחו של אורי סגל הזכיר, לשם שינוי, שד"ר יצירה ישראלית עשונה להיות מרתקת מכמה וכמה בחינות יותר מיצירה בטהובנית. המדובר באוראטוריה „קינה על מות משה“ מאת יוסף טל ובזו שעמדה כנגדה, הר אוראטוריה של בטהובן. ישן על הריחותים“.

זו האחרונה הובאה לפנינו בתחישת תנ"כית מוצלחת ביותר שתפר לה המשורר האירו ד"ר הנרי האדסון בשנת 1842 — „זוד במדבר“ או „עין גדי“. התמליל החדש מר בטא, למעשה, ביקורת על התמליל

יוסף טל

המקורי אך גם אמונה בערכה של המוסיקה. אמונה זו יסודה אולי בנאמנות הרבה של המוסיקה לסגנון ולצורות המקובלות באוראטוריה. אולם דווקא בנאמנות סגנונית זו היא שמעוררת את ביקורתנו הנוכחית.

בטהובן, שידע לקחת את הסגנון והצורות הכליות הקלאסיים ולעצבם בדרך שאין כמות למקוריות, הצליח כאן רק במידה מועטה לעצב את המקובל והמסורתי ברוח חדשה. הי התחלה מבשרת רעיון מוסיקלי רציני ומבטיח, פה ושם מתגלה ייחוד כלשהו בתיומור או בכתיבה הקולית, אך הדברים נשארים בכחינת ניצוצות שאינם מתלכדים — כמצוי פה — לכיטני בטהובני שלם ומקורי.

בשמיעת הקינה על מות משה (אוראטוריה למקהלה, סולנים, חזן מורה וסרט מגנטי) מוצאים כוח משיכה הבעתי בסגנון הזימרת הרי מיוחד ובצלילים הכליים והאלקטי רוננים המשתוררים בו וכן בתמליל המבוסס על אנדות תלמודיות ש" לוקטו בידי יהודה יערי וברעיונות שמאחוריהן. המוסיקה אינה נאחזת ב" מסורת ההנדלית, שעיקבותיה קיימים

עד היום, ואף אינה נתפסת להערכת ליטורגיה ופולקלור מוסיקלי יהודי אל אולם הקונצרטים. יוסף טל טיפח כאן סוג של קו מלודי בעל אופי חדיש, שלמרות שאין הוא העתק של זמרה יהודית מזרחית או חזנות יהודית מערבית הוא כולל בקרבו ממהויות שניהם. קו מלודי זה (אנו מדברים, כמובן, בהכללה מסוימת) אינו מתרבה בהתאם למסורות הרב-קוליות של הרנסאנס והבארוק, אלא מתפצל לקווים מלודיים בוזומניים שונים, הקרובים יותר לדרך שבה נפרד קול אחד לקולות רבים בנגינה של אנסאמבל כלי מזרחי (הא" טארומוניה, בלשון מקצועית).

בקווים מלודיים אלה, המגיעים בכל אחד משבעת פרקי היצירה ל- התגבשויות שונות, מגיש לנו טל בצד הישג סגנוני חשוב גם ביטוי ריגשי מאופק לרעיונות שבתמליל ולמאורע הטראגי שדהף לכתיבת היצירה. יוסף טל הבין שהדרך הי נכונה יותר לאמן ישראלי להביע צער על נפילת בנו, היא מציאת סמל שיוכל לשמש ביטוי גם לצער על נפילת הבנים האחרים. משום כך בחר בדמותו של משה — האיש שהקריב את כל כוחות גופו ונפשו ליצירת חירות לעמו ושלקח ב" נשיקת אלוהים קודם שזכה לראות בפרי מאבקו — אולי כדי שיוכר לעולם מחירה של החירות. את צירוף היצירות הנ"ל ניתן היה לראת כתוכנית שלמה ונדירה בתוכנה. חבל, על כן, שנוסף עוד

הקונצ'רטו לסנתר מס' 4 של בטי הובן, שהאריך את הקונצרט יתר על המידה. פרשנותו של הסולן רודולף בוכבינדר היתה מקרית בי גישה לצליל ולטמפי, ובמיוחד בי הבעה האינטטימית החודרת לפרטים, לדידי, חסר בכל זאת איזה קו או כוח שידחה קדימה. נגינת הזמורת ירושלים עמדה על רמה מקצועית טובה של נקיון טכני וצליל עדין, אך חושבני שאי-הכרת האקוסטיקה של היכל התרבות, הכמית הלא מלאה של הנגנים והעדר מוטיואי ציה מספקת לבצע בשיא היכולת (תפקודי התזמורת היו ליוויים ב" עיקרם), הביאו לידי כך שהרושם הסיכומי היה חיוור במקצת.

היכל התרבות היה גדול אף על מקהלת „רינת“ (60 זמרים) שתפקידיה היו מרכזיים בתוכנית, ודרגת המעורבות בביצוע והשליטה הטכנית לא תמיד יכלו לחפות על כך. שלישיית הסולנים מתוך המקהלה (סילויה שמאי, ניצה ישראלי ורחל נחמיאס) הוסיפו כבוד למקהלה ב" הופעתן המצויינת. ארבעה זמרים סולנים השתתפו בביצועי הערב: סאלי לה-סאג' (סופראן) וסטפן רוזברטס (באריטון) זימרו ברמה מקצועית יפה; מירה זכאי (אלט) ואלכסנדר אוליבר (טנור) הצטיינו הן באיכות הקולית והן בפרשנות המוסיקלית. המנצח אורי סגל ניצח בידעו מתוך השקפה מוסיקלית והי שיג הרבה, אך מסופקני אם בתנאים הנ"ל התבטא מלוא יכולתו.

אונסים את הפסטיבל

אוס. הולכת הקשת הלא אחידה של הנגנים היתה ברוח המסורת הסוכה של כינור הצוענים. סצנית קרנות היער נשמעה, מבחינת הצליל, כאילו ניגנו חברי ריה על צינורות השקאה ולא על כלים מוסיקאליים, כאילו התחרו עם טרפונג, אותו נגן לוצ'ניז' מד פורסם מתזמורת לונדון, שניגן על מיני אבזורים שימושיים, ולא אכזר את הקבוצות האחרות, לא משום שהיו טובות יותר, אלא כדי שלא להגדיש את הסאה במתן דיווח מפורט על מה שה הוכרחה להאזין לו.

הסולן בקונצרטו הזה היה הי פסנתרן הווינאי הצעיר רדולף פוכבינדר. זהו פסנתרן בעל רגישות, המציג את היצירה כאילו מבפנים. כל הניגונים ההיצויניים זרים לדרך הפיסחון בקרב פסנתר רנים צעירים בעולם. יש כיום מגמה לבצע את היצירות בדרך מוכנמת, תוך התעלמות במדע מהצגת דינאמיקה קיצונית. אחד המקורות לגישה זו הוא ד"ר הפסנתרנים הווינאי שרדך על הבמה לאחר מלחמת העולם השני. עם אלה נמנים אלפרד ברני דל, פרדריק גולדה, בדורה סקו"ד, קרל אנגל ואחרים. הנגינה המעודנת של פוכבינדר היתה כלי כך מוגנת לצליל החריף והגס של התזמורת, עד כי מפליע עליה השאלה: מדוע חטא לפסנתרן מחונן זה ושידכו אותו לתזמורת כנו. דרושה היתה מידה גדולה של עזות-מצח כדי לעולל זאת לאורך ולהשכילו עלידי כך.

אורי סגל, כמנצח, נכשל בכך

שנגרר כל הזמן אחרי הסולן. התזמורת, תחת ניהולו, לא תיפייקה כראוי והתוצאה היתה בלתי נמנית.

יש בעולם תזמורות טובות, לא רבות, יש גם תזמורות מעולות, אך אלה מעטות מאד. רוב התזמורות מתפקדות כתזמורות פרוכרי ציאליות בערי השדה. הן עונות על הצרכים המקומיים ואין להן לאמנים ולא לקהל, יומרות כלל פיהן. בכל עיר שדה, אם ברומנייה שבמזרח או באנגליה שבמערב, קיימת תזמורת כזו, המשיימת טוקד של חיי המוסיקה הפרובינציאליים. התזמורת קול ישראל שימשה לקטוריה זו. אורי סגל לברך על כך — אולי זה סימן לכך שנהפכנו ל"גורמא" לים" לגמרי וגם תזמורת פרוכרי ציאלית יש לנו. הרי משהו צריך לטפח את הבינוניות. אולם איש לא יעלה על דעתו, כשום מקום בעולם, להזמין תזמורת כזו תנית, מדרגה המקבילה לדרגתה של תזמורת כבאים. להופיע בי פסטיבל יוקרתי. אבלנו אורי סגל את הפסטיבל, את הצגותיו ואת קהל חובבי המוסיקה ומשבי צים תזמורת זו בתכנית הפסטיבל. בעניין לדעת מיהו העומד מאחורי הקלעים, דוחף ומאלץ את הפסטיבל ואתנו, קשה להאזין לתזמורת כזו לצד "פיי דליו" או רביעיית תליאביכ, להבדיל אלפי הבדלות.

יצירתו של יוסף טל, קינה על מות משה" רקיאס או אורא טוריה, נשמעה כלאימונשבת דיה, אם בגלל הביצוע השדוף ואם

בגלל חוסר האחידות שבין החומר המוסיקאלי האלקטרוני לבין הי חומר שהושר מעל לבמה. פה רי שם ביצועו קטעים יפים, אך בדרך כלל נשמעה היצירה לוקה בחסר. שמענו כבר בעבר יצירות מעניינות יותר של טל.

היצירה "עין גדי" מאת בטהובן, שאינה אלא הגירסה האנגלית ל"ישו בהר היתים", לא מצאה את מקומה ברבב זה. בקונצרט זה יצא המרצע מבין השק. אין זה מקרי שיצירה זו נשמעת לעתים דקות מאוד בביצוע פומבי, זו אחת הי יצירות החלשות של המלחין (יש לו חלשות עוד יותר, כמו, סימני פונית ינחה"ה, הנצחוני של וולניג" עון" ותהיה לאל הפסטיבל, בי רוב לחיטותו אחר המלחין, לא חסיר את התבק מוצירות אלה).

ביצירה ויש אולי עניין מוסיקולי גי, אך לא בביצוע פומבי באולמה הקונצרטים. הביצוע סולו היה כושל וחיוור. אורי סגל נכשל בניגונו להנגי יחד את התזמורת ואת מקהלת "רינת", שהיתה דווקא מוכנה היטב ליצירה. המרות, לי משל היו מצחיקות ממש בחוסר האחידות שבהן. צוות הסולנים — סאלי לה"סאוי, אלכסנדר אוליבר, טיפון דוברסט — היה הבינוני והאפור מכל הצוותים שהופיעו לאחרונה על בימות הקונצרטים שלנו.

זה היה קונצרט מיותר, שרק עורר בנו נגעונים לכשלויות "הי לגיטימיים" של התזמורת הפילי הרמונית, שנענים אפילו ל"יום חלש" של הפגנת הארמניה ובלבד שנשמע תזמורת טובה מנגנת.

ערב ערב

נו ע ר י ב

בפסטיבאל הישראלי 1977 הרבה מאמצים ופחות תוצאות

מוסיקה אליה זלברמן

„חורבן ירושלים“ והפסד הוא שלנו, שלא הוגשמו תוכניותיו), והמוסיקה ל„ישו“ נכתבה בסגנון קונוונציונאלי. בהרבה קירבה לאורח אטוריה של הנדל ולאופרה בתקופתו של בטהובן, עם הרבה אריות קולראטוריות, רציני טאטיוות שיגרתיים, עם פוגה והללויה רבי קוליים לסיום ועם מעט המצאות של בטהובן עצמו.

הביצוע אצלנו זכה לזמרים אורחים מדרגה גבוהה — זמרת בעלת קולוראטורה יפה ו־ נקיה, סאלי לה סאו, הטנור אוליבר וה־ באריטון רוברטס — כולם בעלי קולות יפים, אך בעיקר, בעלי תרבות יודעת כיצד צריך לשיר אוראטוריה, וכאן קבלנו על ידם לקח מצויין. מקהלת „רינת“ הפעם לא התבלטה בעוצמה ובברק קולותיה. המנצח, אורי סגל, לא התעלה לדרמאטיות הביטוי הדרושה וגם התמורת לא דורבנה על ידן לנגינה אקספרסיביוות ומיצולה היה תנור למדי.

הקונצ'רטו לפסנתר של בטהובן נוגן על־ ידי הפסנתרן האורח רודולף בוכבינדר, ב־ ווירטואוזיות טכנית, בניב לירי־רומאנטי, אך ללא ניצוץ אישי, ויוצא שההישג היחידי של הערב היה בביצוע האוראטוריה „מות־ משה“ משנת 1967, של יוסף טל, שהטקסט שלה מבוסס על אגדות תלמודיות ולוקט על ידי יהודה יערי. — מין רקוויאם יהודי עם מאבק של משה עם המוות, המסמל אולי את „המעגל הנצחי של יצירת והקרבה“ (היצירה הוקדשה לבנו של המלחין, שנפל במלחמה). אם כי שפת המוסיקה כאן חדישה ולא כל־כך קליטה — הצלילים האלקטרוניים מהווים גם חלק אינטגרלי וגם מוסיפים גוון — ההבעה הדרמאטית והלירית הכנה חודרת אל הלב ואל האוזן בעוז הדיקלומים הרציאטיוויים, ביפי הצלילים הגבוהים של הנשים (כעין קוראל ללא ליווי, הושר בנפשיות גדולה על ידי הזמרות סילווייה שמאי, ניצה ישראלי ורחל נחמיאס), במזיגה של צליל אלקטרוני עם אמירת הצ'לו־סולו ועם מקהלת נשים, ובכל אותו אופי הנשגב שבו חודרה היצירה לזמרים, שהזכרתם כבר, צורפה כאן הקונטר־אלטו הישראלית מירה זכאי, שקולה היפה כבר התחיל להיות ידוע גם בחו"ל. וגם מקהלת „רינת“ זימרה הפעם תוך צליל וביטוי טובים — דומה שצילילי הטייפ המאגנטי צרי־ כים היו להיות, כדי להישמע היטב, יותר חזקים, וגם חסרה דרמאטיות והנופה בצלילי התזמורת, על אף הניצוץ הנאמן והמקצועי של אורי סגל.

ב„היכל התרבות“; המנצח: אורי סגל; התזמורת הסימפונית ירושלים, רשות השידור; המקהלה הלאומית „רינת“ בהדרכתו של סטנלי ספרבר. בתכנית: יוסף טל — „קינה על מות משה“, אוראטוריה לסול־נים (אלט, טנור, באריטון), מקהלה, תזמורת וסרז מאגנטי, (טכסט ליקט יהודה יערי), הזמרים: מירה זכאי (אלט); אלכסנדר אוליבר (טנור); סטיפן רוברטס (בריטון); בטהובן — קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת מס' 4; הסול־האורח — רודולף בוכבינדר; בטהובן — „עין גדי, וזד במדבר“ — אוראטוריה לסולנים (סופ־רן, טנור, בריטון), מקהלה ותזמורת (משנת 1801); עם זמרים אורחים — סאלי לז סאו (סופראן); אלכסנדר אוליבר (טנור), סטיפן רוברטס (בריטון), המקהלה — „רינת“.

תוכנית קולית־כלית זו, שהושקעו בה מא־מצים רבים, הצדיקה את עצמה כתוכנית פסטיבולאית רק לגבי יצירתו של הישראלי יוסף טל. באשר לבטהובן — מי אינו מכיר אצלנו את הקונצ'רטו הרביעי לפסנתר שלו ובביצוע טוב יותר מאשר שמענו כאן? כדי להשמיע את האוראטוריה של בטהובן „ישו על הר הזיתים“, ששמענו כאן, לא במקור הגרמני, אלא בטכסט אחר ואנגלי, לא כדאי היה להזמין שלושה זמרים אורחים (אמנם מצויינים), להטריד מנצח, תזמורת ואת מקהלת „רינת“: נכון שכדי להימנע מלהשמיע את האוראטוריה בטקסט המקורי שלה, מתול־דות הפאסיון של סבלות ישו, השתמשו אצלנו בטכסט אנגלי, משנת 1842, של האנגלי הגרי הדסון, בו מסופר בטקסט תנ"כי, על רדיפת דוד בידי שאול: לבד מהנוהג המפוקפק הזה לאמץ טקסטים חדשים ליצירות אמנותיות, (כך עשו הנאצים וכך עושים בארצות הוקר־מוניסטיות) גם לא כדאית היתה המוסיקה של אוראטוריה זו להיאחז, כי בימינו איננה מתקבלת כמוסיקת בטהובן בעלת ערך. — בטהובן לא תצטיין, כידוע בכשרון מיוחד לכתוב לקולות (אם כי בזמנו, בתחום האור־אטוריה, התעניין בטקסטים כמו „שאל“ או